

LBRIS

We know
books

FRANCES MAYES

DESTINE
ÎN TOSCANA

MAYES, FRANCES

Destine în Toscana / Frances Mayes. - București :

RAO Distribuție, 2021

ISBN 978-606-006-668-2

821.111

RAO Distribuție
Str. Bărgăului nr. 9-11, sect.1, București, România
www.raobooks.com
www.rao.ro

FRANCES MAYES
Women in Sunlight
Copyright © 2018 by Frances Mayes
Toate drepturile rezervate

Destine în Toscana
© RAO Distribuție, 2021
Pentru versiunea în limba română

Traducere din limba engleză
Cristina-Mihaela Tripon prin LINGUA CONNEXION

2021

ISBN 978-606-006-668-2

Cuprins

I

Sosirea	9
Salată asortată	18
Din întâmplare	22

II

Orientare	25
O plapună moale	41
Exil	47
În vise iau naștere responsabilitățile	53
Muza	62
Castel de nisip	68

III

Ce își doresc turiștii	85
Glicină albă	90
San Rocco	102
A Domani: Pe mâine!	110
Cuvântul plăcut, Cena	122
Doar o săptămână	129
„X“ din flux	143
La Raccolta, Racolta	151
Verde	160
O grădină neașteptată	164
Din ce în ce mai transparent	168
Plimbare revelatoare	176
Orice ai avea de spus	180

Hârtie albă	183
La nord de Veneția	188
Scutere galbene	204
Invazie	228
Închizători și lanțuri	237

IV

Ce este mai de preț?	240
Sfera lui Susan	244
Zile binecuvântate	256
Discuții la distanță	266
Împrăștiere	270
Uși din hârtie	275
La lumina lumânării	280
Prietenii	283

V

Ținem legătura	292
A prelua inițiativa	296
Migdali, prima floare	303
Lo Studiolo: Atelierul	315
Florența: Iarna izgonită	324
O scrisoare de trimis?	329
Auzit din întâmplare	334
Minuni	339
Per Sfizo: De plăcere	344
Bougainvillea, struguri, cactuși	349
Schimbările duc la schimbări	357
Pași de tango	362
Carpe Diem	370
Perle	374
Lansarea expoziției ușilor din hârtie	381

VI

La termen	390
Scurtătura	394
Undeva, cineva	404
O parabolă de lumină	416
O grădină cu delicii lumești	419
Ore italiene	424
Presupunere	432
Sari înainte să te uiți	441
Ceva ce am vrut să spun	455
Prima noapte	460

I

Sosirea

Întâmplător, am asistat la sosirea celor trei femei americane. Citeam în grădina mea de câteva ore, făcând câteva adnotări și niște puncte negre pe margini, un mod de a găsi ulterior fraze interesante, fără a fi nevoie să deteriorez cartea. Pe la ora 4.30 după-amiaza, de când se întunecă devreme, simt nevoia să iau cina mai repede și am început să mă gândesc la cotletele de vițel din frigider și să tai un mănunchi de mangold care crește peste tot în grădina de legume. Mangold cu stafide, usturoi și coajă de portocale. Cimbru și pătrunjel pentru cartofiorii pe care i-a scos din pământ Colin la sfârșitul verii. Cum nopțile au început să devină răcoroase, am pus cartea deoparte, am luat lada pentru lemne și m-am dus până la șopron ca să aduc niște surcele din lemn de măslin pentru șemineu.

O altă amânare. Nu mai scriu despre Margaret, prietena mea dificilă și riguroasă, ale cărei scrieri le-am admirat. Oh, le mai admir încă, dar proiectul acesta seamănă mai mult cu încercarea de a aprinde niște chibrituri mucegăite, continui să recitesc în loc să scriu. I-am citit cartea *Stairs to Palazzo del Drago*¹ de zeci de ori.

O carte poate fi un portal. Fiecare carte pe care am scris-o a sigilat o cameră nautilină („nautilin“ este un cuvânt? Adică, are

¹ Trepte spre Palazzo del Drago (în lb. eng. în orig.) (n.r.)

legătură cu un nautilus?), deschizându-se apoi în următorul spațiu locuibil. Înainte, întotdeauna subiectele mă alegeau pe mine. Sunt fericita adeptă a imaginilor trecătoare care gonesc înainte, uneori aproape zărindu-se, a liniilor care își schimbă direcția și se frâng ca bătaile inimii. „Bustrofedon“ nu este acel tip de text care imită întoarcerile pe care le face boul atunci când ară pământul?

Uneori, procesul de scriere pârjolește, ca un foc aprins de niște băieți răi pe maidan. Atunci, sunt în extaz. De data aceasta, însă, am ales-o pe prietena mea drept subiect. Mă simt ca în facultate, când am scris o lucrare de cercetare despre „Noțiunea timpului în Four Quartets de T. S. Eliot.” Mi-a plăcut lucrarea, dar m-am simțit imediat umilită de propriile mele limite.

Mă las ușor distrasă. Merele acelea zbârcite de pe cea de-a treia terasă, încă aurii și atârânănd strălucitoare ca acelea din mitul celor trei grații, mă ademenesc să coc o plăcintă. Fitzy are scaieți în blana-i mățasoasă și trebuie periat. Chiar și părul meu este dezordonat. Mi-ar plăcea să invit câțiva prieteni la o mămăligă cu ciuperci și cârnat, acum că *funghi porcini* răsar sub fiecare stejar. Minteă îmi rătăcește la infinit.

Atunci când ești mânat de un sentiment al datoriei, ți-e ușor să deraiezi.

În timp ce strângeam surcele uscate din grămada de lemne, am privit în jos de pe terasa cu măslini tocmai când Gianni, un șofer din partea locului, a virat scurt pe aleea lungă a reședinței Malpiedi de peste drum, duba lui albă strivind sub roți, cu un scrâșnet, miriștea uscată. Malpiedi – picioare bolnave. Întotdeauna mi-au plăcut numele italienești care îmi aduceau aminte de cele pe care eu și prietenii mei le inventam atunci când ne jucam de-a indienii pe maidanul de lângă casa familiei mele în Coral Gables. „Urs rătăcitor“, „Inimă de căprioară“, „Săgeată dreaptă“. Un prieten a ales „Cel care trage apa la toaletă“. Dar aici există Bucaletto– „Gaură în pat“, Zappini– „Săpăligă“, Tagliaferro– „Foarfece de tăiat fierul“ și, mai

ciudad, Tagliagalamba– „Taie piciorul“. Cipollini– „Ceapă mică“, Tagliasopra– „Taie deasupra“, Bellocchio– „Ochi frumos“– cât de pline de viață sunt aceste nume!

În primii mei ani petrecuți în Italia, fascinată fiind de fiecare silabă, obișnuiam să le colecționez. Când găseam cărți de telefoane în camerele de hotel, seara citeam numele pentru plăcerea de a da peste Caminomerde– „Șemineu de rahat“– aici este o poveste– sau Pellepiccolo– „Pielicică“, Pippisecca– „Țeavă uscată“ (sau penis), sau Pescecane– „Câine-de-mare“. Sublimul Botticelli? „Butoiaș“.

„Picioare bolnave“ nu mai erau acum. Am participat la priveghiul ținut pentru Luisa, soția, care își sărbătorise ultima zi de naștere cu un tort cu decorațiuni erotice, asemenea acelor fresce cu festinuri din Pompeii, de la muzeul din Napoli, în care falusul este atât de mare, încât trebuie cărat pe o tavă. Trecând pe lângă masa lor din restaurantul unde ea sărbătoarea împreună cu niște prieteni, am fost șocată când mi-am coborât privirea la tortul în culori roz și verde țipătoare de care se amuzau cu toții. După aceea, m-am simțit stânjenită când l-am văzut pe Tito, soțul ei cel deșirat, adus de spate, cu ochi de iepure. Ea a murit de diverticulită, un fel de inflamație bruscă, iar eu nu m-am putut abține să nu mă gândesc că aceasta a fost cauzată de prea mult tort, iar Tito a urmat-o la scurt timp. El s-a înecat, dar cu *arista* de porc, și *n-a fost nimeni lângă el care să facă manevra* Heimlich. Încerc să nu îmi imaginez ochii lui urduoși ieșindu-i din orbite. Fiica lor, Grazia, care sforăie, apoi rage atunci când râde, a zugrăvit câteva camere, a montat o mașină de spălat vase și a scos casa spre închiriere înainte să se ducă să locuiască la mătușa ei cea ratată, în oraș. (Ulterior, am aflat despre clauzele de închiriere că includeau și posibilitatea de a cumpăra casa după un an.) Grazia nu se mai întorcea ca să se învârtă singură într-o casă mare din piatră în care era răcoare în timpul verii și frig în timpul iernii. Îmi lipseau vecinii mei. Îmi era dor până și de scârțâitul viorii atunci când Grazia exersa, de pianul Luisei și de saxofonul lui Tito. Ore întregi de note

false răzbătând în sus, pe deal. Am trăit vieți paralele pe același deal timp de doisprezece ani, apoi, în decurs de șase luni, casa a rămas pustie, iar oblonul de la bucătărie se izbea în timpul nopții atunci când *tramontana* sufla dinspre Alpi.

Mi-a plăcut întotdeauna casa lor, este o clădire mare și pătrată, bine înfiptă pe o porțiune plată a dealului nostru terasat, și cu o *portone*¹ mare, cu ciocănele cu față de sfinx, populare de pe vremea când Italia jefuia Egiptul. Deasupra ușii, grilajul din fier elegant al oberlihtului are împletituri răsucite în forma literei „S”, aceasta fiind, cred, inițiala persoanei care a construit această structură atât de solidă în urmă cu trei sute de ani. Dacă tai lujerii de iasomie, se poate vedea inscripția VIRET IN AETERNUM, „Veșnic înflorit”. Un motto plin de mândrie. Numele casei- Villa Assunta. Poate că a fost terminată în preajma sărbătorii Ferragosto, când Fecioara Maria a urcat la ceruri. Are șase camere mari pătrate sus și șase jos. Băile au fost adăugate ulterior, dar e ok.

Uneori, le duceam lui Tito și Luisei un coș cu prune, atunci când pomii mei erau încărcăți. Atunci când deschideau ușa, lumina se revărsa pe cărămizile ceruite. La capătul coridorului, am văzut o fereastră mare cu ochiuri pătrate de geam prin care se zăreau frunzele verzi ale teiului, iar în timpul iernii, ramurile negre și ascuțite ca o schiță făcută în grabă cu cărbune.

Jos, în livada cu măslini, am văzut duba lui Gianni apărând și dispărând. Printre copacii argintii, o dără albă, grohotiș, o sclipire albă. A coborât pe aleea accidentată și a oprit pe locul de parcare plin de iarbă de lângă casă, unde Luisa obișnuia adeseori să lase deschisă trapa mașinii ei albastre Cinquecento, la mila ploii. Mi-am dorit întotdeauna să folosesc această imagine într-un poem, dar nu am reușit.

¹ Ușă (în lb. it. în orig.) (n.r.)

Din mașină au coborât trei femei, nu chiar ca cele trei grații, trăgând bagaje de mână, rucsacuri și sacoșe. Gianni a descărcat patru valize uriașe și s-a chinuit să o care pe fiecare până la ușă. Nu le puteam auzi pe femei, care păreau să scoată exclamații de surpriză și să râdă. Am bănuț că veniseră aici ca să își petreacă vacanța de toamnă. Există un anumit gen de turiști care evită lunile aglomerate de vară și vin aici în anotimpul când e mai liniște. Speram să nu fie gălăgioase, căci zgomotul răsună între dealuri. Dacă vin și soții lor și vor urma cine cu băutură, se putea instala haosul. Cine-or fi? Nu sunt tinere, am observat.

Venirea mea aici, *dio*, sunt doisprezece ani de-atunci, mi-o amintesc la fel de bine ca și când ar fi fost ieri. Am coborât din mașină, mi-am ridicat privirea spre casa de piatră abandonată și am știut. Ce am știut? *Asta e. Aici voi inventa viitorul.*

Oare gândesc și ele la fel? Și Margaret, subiectul meu, prietena mea pierdută, a ajuns cândva, cu mult timp înaintea mea, la casa ei de piatră aurie de la poalele turnului palatului Il Palazzone (un *palazzo* mare, într-adevăr) fără să știe ce viață va găsi. Ceea ce a găsit imediat a fost un porc uriaș care guița, închis la parterul casei de către fermieri, foștii proprietari (țărani, le zicea ea), care i-l lăsaseră în dar.

Margaret era o exilată statornică, nu ca mine, una care venea și pleca, în papucii ei de casă brodați și haina ei *devoré* venețiană din catifea neagră. Nu aducea deloc cu aceste nou-venite, îmbrăcate în gecii pufoase de culoare șofranului, magenta și portocaliu și cu cizme.

Cea cu geacă de culoare magenta scoate o cușcă pentru câini din spatele dubitei. Îngenunchează și eliberează un cățeluș de culoarea caramelului, care începe imediat să alerge în cerc în jurul lor și să sară în sus de bucurie. Așadar, am bănuț eu, dacă și-au adus și câinele, poate că nu vor petrece aici o vacanță scurtă.

În timp ce străngeam mai multe vreascuri, am intrat într-un soi de stare de reverie. Brusc, gesturile și mișcărilor lor păreau vagi, ca

o imagine statică. O ilustrație modernă pentru o carte medievală: sub cerul alb-cenușiu, casa trainică prindea ultimele raze de soare, piatra lucind ca și când ar fi fost acoperită cu urme de melc, iar sticla murdară a ferestrelor reflecta ca o oglindă lumina soarelui. Între Villa Assunta și mine, umbrele alungite ale chiparoșilor cad ca niște dungi pe drumul de țară. Ca și când s-ar afla în spatele unui văl (căci, aici, lumina după-amiezii capătă o nuanță de culoarea mierii), femeile se îndreaptă, cu mișcări lente spre ușă, unde Gianni băjbăie după cheia de fier care era de obicei atârnată de o panglică portocalie spălăcită într-un cui în interiorul ușii. Știam că, în curând, vor inhala mirosul de cărți vechi care domnea în casa neaerisită. Vor păși înăuntru și vor vedea prin fereastra din coridor frunzele ruginii de tei, poate se vor opri să tragă aer în piept. *O, așadar, aceasta este situația.* Atunci, de ce mă ustură ochii din cauza lacrimilor?

Of, Luisa, n-ai scăpat niciodată de alunița aceea de pe bărbie, nici măcar nu ți-ai smuls firul acela de păr care mă atrăgea într-un mod ciudat să îl ating. Prea târziu, ai plecat, la fel și Tito, cu falusul lui uriaș sau nu, cu zâmbetul lui blajin, iar acum aproape că s-au șters toți acei ani petrecuți în *cucina* cea mare și veche, cu șemineul în care ardea un foc suficient de puternic ca să-ți tragi un scaun, să-ți torni un strop de *vin santo* și să spui povești din timpul războiului, când mulți bărbați din partea locului s-au întors acasă desculți din Rusia. Ciudata aia de Grazia ar fi putut angaja pe cineva să curețe puțin curtea. Totul s-a dus. Ca în „Pe aripile vântului“, cartea pe care am devorat-o în adolescență. Este încă un titlu emblematic. (Și Margaret *via col vento*.) Ce scriitoare pătrunzătoare, la Margherita. Ce ochi scilpitori. Obișnuiam să studiez stilul ei curat și cursiv de a scrie proză. Mie îmi place să folosesc „și“ deoarece, din punctul meu de vedere, totul se leagă. Ea nu a folosit niciodată „și“ deoarece, din punctul ei de vedere, nimic nu se lega. Când vine vorba de scris, nu poți ascunde cine ești.

De-a lungul anilor, scrierile ei au dispărut pur și simplu din atenția publicului, până și *Sun Raining on Blue Flowers*, care, deși a avut parte de o critică impresionantă, a reușit, totuși, să apară pe lista bestsellerurilor. Cei mai mulți dintre prietenii mei scriitori nu au auzit niciodată de ea. Mă simt obligată să trezesc din nou interesul pentru cele câteva cărți ale ei, nu că aș avea puterea să îi asigur un loc în domeniu, dacă acest *domeniu* mai există încă.

Sosiri. Posibile. Mi-o amintesc pe a mea, cheia neagră din fier pe care mi-a dat-o Pescecane (da, „Câine-de-mare“) după ce am semnat ultimul document, apoi m-am plimbat prin încăperile goale, le-am numărat: unsprezece, cele mai multe mici. Patru camere de la parter găzduiseră cândva animalele domestice și mai aveau încă pardoseli din dale de piatră uriașe și netede și un strat de mucegai alb de la acidul uric. La etaj, tavanele erau ascuțite, deoarece acolo fusese podul (care se prăbușise demult), unde se țineau proviziile de grâne și de castane. Să nu uit de *cantina* umedă și rece din aripa lungă, unde se aflau bucătăria și sufrageria. Îmi amintesc scârțâitul zăvorului, apoi cum am împins obloanele, le-am deschis și am văzut priveliștea fermecătoare. Casa Fonte delle Foglie, fântâna cu frunze. Poate că de aceea m-am îndrăgostit de ea, datorită aceluși nume poetic, care se potrivea, de asemenea, cu parcela mea de pământ acoperită cu rânduri de măslini, tei, lauri și pini ce se pierdeau după o curbă a dealului. Văzusem interiorul o singură dată și nici măcar nu îmi aminteam de cele două șemineuri de la etaj sau de grinda șubredă din bucătărie. Niciun schelet de șoarece în cămară. Încă de la început, părea să fie casa *mea*. Mi-am suflecat mânecele și m-am apucat de treabă.

Ceea ce văd cele trei femei acum li se va imprima de-a pururi în memorie sau va dispărea încet odată ce vacanța va lua sfârșit? Pre-cum acea casă pe care am închiriat-o într-o lună de iulie în Mugello, la nord de Florența. Frigiderul acela vechi înghețase atât de tare,

incât ușa nu se mai închidea. Dacă atingeai mânerul, aveai parte de un șoc, atât de rece era. Nu îmi amintesc deloc camerele, dar îmi amintesc felicitările de Crăciun vechi de decenii și invitațiile la botez din sertarul bufetului. Memoria a închis toate ușile de pe acel coridor lung. Doar una stă deschisă la capăt, o cameră albă și goală, cu găinaț de porumbel înșirat pe pardoseală, sub o grindă. Cine s-a dezrădăcinat și a prins rădăcini într-o țară străină unde nu cunoaște pe nimeni? Eu. Margaret, ei bine, ea era născută pentru a cutreiera. „Acum, nu te vei mai putea întoarce acasă niciodată“, obișnuia ea să mă amenințe.

Dar te poți întoarce acasă, nu este ceva grav, asta până când ajungi să nu mai știi unde ți-e casa. Câți entuziaști nu am văzut sosind și începând o viață nouă aici, doar ca să se trezească într-o bună zi, după terminarea restaurărilor, după ce luaseră ore de italiană (*Credeam că italiana e ușoară*), după ce fântâna a secat, după mesele de prânz cu voie bună și băutura în compania altor persoane care o mai rupeau pe italiană, după iernile geroase, și să își spună: *Ce naiba caut eu aici?*

Cu toate acestea, suntem mânați de niște forțe puternice. Au mânat-o pe Margaret, m-au mânat pe mine. În gara din Florența, indicatoarele pentru sosiri pâlpâie alături de cele pentru plecările ispititoare. *Treni in arrivi, treni in partenze*, unul făcând aluzie la celălalt. (Încă îmi mai doresc să mă urc în fiecare tren.) Margaret și-a abandonat Casa Gelsomino, „Casa cu iasomie“. O vreme era destinul ei, apoi nu. Două veri la rând s-a întors, a locuit la noi. Pe atunci, începuse deja să critice Italia, iar într-o seară, pierzându-și răbdarea, s-a răstit la mine.

– Ești ca un copil. Naivă. Mereu uimită.

Eu nu am zis nimic. Mă mai criticase și înainte.

Colin a admonestat-o:

– O, Margaret, știi că astea-s prostii. Kit înțelege tot.

Apoi i-a turnat un pahar de *grappa* ca să încheie seara.

– Italia este o țară veche. Asta cel puțin știi. Aici, copiii se nasc bătrâni. Asta nu știi.

Ea a dat pe gât *grappa* dintr-o înghițitură, a făcut ochii mari o clipă, apoi a spus:

– *Buona notte.*

Dar femeile astea trei care tocmai își alegeau camerele și își azvârleau valizele pe pat, care tocmai observau că aceste vile toscane nu aveau debarale, doar niște șifoniere cavernoase și scârțâitoare? Ce vânt le aduce în odăile sobre ale Luisei? Sfârșitul poveștii lor este deja încastrat în sfârșitul ei? Vorba lui Eliot: „în început se află sfârșitul meu“ m-a exasperat în primii ani de facultate. Cât de sumbră mi s-a părut atunci, dar acum mă întreb când și cum se va sfârși timpul petrecut de mine aici? Soarta, un cuvânt prea potrivit, dar ce fir roșu leagă un sfârșit neprevăzut de ziua în care am sosit, îmbrăcată într-o rochie albă de vară, am deschis ușa, mi-am ridicat brațele în aer, m-am învățit spre mirarea agentului imobiliar și am strigat: „Sunt acasă“?

În timp ce mă îndreptam spre casă, cu coșul cu vreascuri în mână, ultimele raze de soare explodând în petice topite pe lacurile din vale, cu un braț de mangold, crenguțe de cimbru și rozmarin în buzunar, Colin îmi făcea cu mâna din pragul ușii, Fitz se năpustea asupra unei frunze ruginii ce se rostogolea spre iarbă, cartea *Stairs to Palazzo del Drago* era lăsată pe șezlong, Gianni a claxonat și a strigat „buona sera, signora“ când a trecut în viteză pe lângă mine, cu duba golită de pasageri și auzind muzica – Lucio Dalla – care răsuna din casă, astfel, în acel moment, subiectul m-a ales pe mine.